

Temat lekcji: Społeczeństwo polskie po II wojnie światowej

Zagadnienie: Rolnicze spółdzielnie produkcyjne

Relacja Eugenii Chmielewskiej zarejestrowana w formie audio przez Annę Wylegałą w 2010 roku w Orli, sygnatura AHM_1873

Fragment audio: „Rolnicze spółdzielnie produkcyjne” (2 min 36 s)

Wprowadzenie

Eugenia Chmielewska urodziła się 20 lipca 1931 w Orli na Podlasiu. Jej rodzice posiadali własne gospodarstwo rolne. Ojciec, Grzegorz Piotrowski, po wojnie przez wiele lat był sołtysiem. W 1938 roku Eugenia Chmielewska rozpoczęła naukę w polskiej szkole powszechnej. Podczas okupacji sowieckiej uczęszczała do szkoły, w której językiem nauczania był białoruski, później uczyła się w szkole zorganizowanej przez niemieckich okupantów. Po wojnie ukończyła trzyletnią szkołę zawodową o profilu handlowym w Bielsku Podlaskim oraz zaoczne liceum w Białymstoku. W 1952 roku wyszła za mąż i zamieszkała w Łomży. Po kilku latach wróciła z rodziną do Orli, gdzie pracowała jako księgowka.

W poniższym fragmencie Eugenia Chmielewska opowiada o powstaniu i funkcjonowaniu rolniczych spółdzielni produkcyjnych, które nazywa kołchozami, nawiązując do terminologii stosowanej wówczas w ZSRR. Ziemię i inwentarz wnosili do takiej spółdzielni przystępujący do niej rolnicy, maszyny i sprzęt pochodziły z Państwowych Ośrodków Maszynowych.

Transkrypcja nagrania

Eugenia Chmielewska: Do kołchozu tam może poszło z dziesięć rodzin, a reszta...

Anna Wylegała (prowadząca wywiad): A, to niedużo.

Eugenia Chmielewska: Pewnie! A reszta – pracowali na swojej gospodarce. Mój ojciec nigdy nie był w kołchozie. [...] Każdy wolał być na swoim. Każdy wolał być na swoim, jakoś tak. Mało ludzi tam się zgłaszało. Ale była grupa taka, że poszli do tego kołchozu.

Anna Wylegała: Ale nie zmuszali do tego kołchozu?

Eugenia Chmielewska: Nie zmuszali, ale ja wiem, jakoś tak... Część poszła. Ale długo ten kołchoz nie potrwał. Wybudowali oborę tutaj, ona jeszcze teraz stoi, dużą oborę. Ale zaraz się rozwalił ten kołchoz. Niedługo. A na wsiach to są kołchozy, jeszcze teraz te same, te same.

Anna Wylegała: Ale to już nie są państwowe, tylko jakieś tam teraz...

Eugenia Chmielewska: One nie są. One i wtedy nie były państwowe. To były kolchozy jakby... Gospodarstwo wspólne, ale tych rolników. To nie były państwowe. To nie były... To sowchozy to... PGR-y to państwowe. A to były, a to były... Nie były państwowe. To były tych ludzi. Z tym że oni dostawali różne dotacje. Oni mieli... sprzęt dostawali. No im pomagali – jak dla kolchoźników, dla kolchozów, pomagali. Indywidualny nie miał dostępu kupić traktor czy co, nawet gdyby miał za co, a kolchoz miał wszystko, cały sprzęt. Wszystko dostarczali mu. Pod tym względem było im lepiej. Ale każdy chce na swoim. Co wyprodukuje, to ma.

Anna Wylegała: No, taka ludzka natura.

Eugenia Chmielewska: Bo w kolchozie pójdą kartofle kopać – opowiadają – która wyjdzie trochę do przodu... Stoją i kopią. (Bo kiedyś motyczkami się kopało). Stoją i kopią. Jak wszystkie razem, to wszystkie razem. A jak która troszkę do przodu wyjdzie, to tamte kartoflem ją, żeby nie wychodziła, żeby nie było za prędko. Robić, ale żeby dzień przeszedł.

Anna Wylegała: Ale bez przesady.

Eugenia Chmielewska: Jak to nie dla siebie. Dla siebie, to każda rwie, jak najwięcej zrobić, a w kolchozie, to nie można tego robić. Trzeba pomału. Udawać, że się robi.

Anna Wylegała: No tak.

Eugenia Chmielewska: I przez to te kolchozy upadały, że nie było takiej motywacji do pracy.

Pytania do materiału źródłowego

1. Ilu gospodarzy ze wsi zgłosiło się do rolniczej spółdzielni produkcyjnej? Czy to była duża liczba?
2. Jak pani Chmielewska tłumaczy decyzję gospodarzy, którzy nie dołączyli do spółdzielni?
3. Jak zdaniem pani Chmielewskiej wyglądała w spółdzielni kwestia własności?
4. Jakie ułatwienia oferowało państwo rolnikom ze spółdzielni w porównaniu z rolnikami indywidualnymi?
5. Jak pani Chmielewska ocenia wydajność pracy w spółdzielniach? Czym to tłumaczy?
6. Jak myślicie, dlaczego pani Chmielewska nazywa rolnicze spółdzielnie produkcyjne kolchozami? Poszukajcie informacji na temat Państwowych Gospodarstw Rolnych i wskaźcie różnice między nimi a rolniczą spółdzielnią produkcyjną.
7. Jak długo funkcjonowały rolnicze spółdzielnie produkcyjne? Co po nich zostało?

Pełna relacja dostępna jest na stronie <https://relacjebiograficzne.pl/demo/audio/504-eugenia-chmielewska>.